

ABSOLUTE AND RELATIVE THEORIES ON PROTECTION OF POSSESSION

Assist. Prof. Sergey Kalinkov, PhD

Department of Civil Law, Law Faculty

“Angel Kanchev” University of Ruse,

E-mail: skalinkov@uni-ruse.bg

Abstract: *The protection of possession has aroused great interest and discussion among scholars in the New Age. Great credit should be given to German scientists, thanks to whom many theories have been developed explaining the need to protect the facts. This study will analyze the two main groups of theories for the protection of possession, which were divided by Rudolf Yering into: absolute and relative.*

Keywords: *protection, owner, claim*

ВЪВЕДЕНИЕ

Особено внимание заслужават научните трудове, посветени на владелческата защита, изработени от немските цивилисти в периода на Новото време. Всяка една от абсолютните и относителните теории отразява позицията на учените относно необходимостта от охраната на господството в гражданското общество. Господстващото място, както ще видим, заемат теориите на Фридрих Карл Савини и Рудолф Йеринг.

1. Абсолютни теории

Според Е. Ханс, упражняването на господството върху вещта, е отражение на волята на самия владелец. В случаите, когато това „обладаване“ съвпада със закона (обективната обществена воля), тогава е налице право на собственост, а при липса на такава синхронизация (тоест при наличие само на частната воля на субекта) - става дума само за владение като факт.¹⁷²

Както приема авторът, „частната воля сама по себе си е нещо съществено“, тъй като би могла да превърне фактическото състояние в юридическо след изтичането на законоустановения период от време в резултат на продължителното осъществяване на господството върху вещта. Ето защо Е. Ханс вижда необходимостта в защитата на индивидуалната воля, поради възможното „бъдещото възникване на собствеността“, дори когато владението не се опира на субективното вещно право.

Фридрих Карл Савини опровергава изтъкнатата позиция като я смята за неоснователна. Според него, по логиката на Е. Ханс, би трябвало да се охранява само господството, което е годно доведе до възникването на собствеността върху вещта по силата на придобивната давност. А това не е така, продължава авторът, защото владелческата защита се предоставя и на лицата, чието владение (безтитулното) не би могло да доведе то тези законови последици (тоест до придобиване по давност).¹⁷³

Г. В. Пухта¹⁷⁴ поставя разграничителен знак между владението и правото на собственост. В първия случай вещта е подчинена на владелеца по естествен начин, докато във втория по юридически. Според този немски учен: „владението е правото на личността да упражнява естествено господство върху вещите. Тази личност претендира владението ѝ да бъде закриляно, докато не бъде установено правото върху самата вещ“.

¹⁷² Gans, E., System des Römischen Privatrechts Grundrisse. Berlin, 1827, S 202 – 2017, цит. по Йеринг, Р., Об основаниите защиты владения, стр. 24;

¹⁷³ Дождев, Дм., Владение в системе гражданского права, Вестник гражданского права, стр. 13 – 14;

¹⁷⁴ Puchta, G. F., Vorlesungen, S.264, цит. по Бадаева, Н. В., Владение и владельческая защита в зарубежном и российском праве, стр. 43 – 44;

Според Г. Е. Брунс¹⁷⁵, от двата компонента на *possessio* (обективния и субективния) само волята на владелеца следва да бъде защитена поради правна си природа. По своята естество тя е абсолютно свободна, поради което правопорядъкът (правната система) следва да признае и прокара защитата. Авторът твърди, че независимо от това дали волята на лицето е неправомерна или не, то всяко едно насилие, насочено срещу нея, ще се третира като противоправно деяние, от което тя (волята) трябва да бъде оградена.

Бернхард Дернбург¹⁷⁶ критикува позицията на Брунс, считайки я за неубедителна. Защото в рамките на производството, където става дума за спор относно владението, едната воля се противопоставя на другата. Според него, волевата теория не дава отговор на въпроса: защо фактът на владението дава приоритет на волята на единия субект спрямо волята на другия? Б. Дернбург е на мнение, че наличието на правен ред в обществото, се обуславя именно от неприкосновеността на това фактическо състояние.

2. Относителни теории

Фридрих Карл Савини¹⁷⁷ приема, че, когато владението представлява „гол факт“, то при наличие на нарушение, изразяващо се в насилие, не се накърнява правото, а настъпва промяна в състоянието на владелеца, която не е изгодна за него. Ето защо, според този учен, въпросната несправедливост може да бъде преодоляна посредством възстановяването или запазването на това фактическо състояние, което е докоснало насилието. Според Савини, владелческата защита има деликтен характер, именно, защото самото насилие нарушава личната неприкосновеност на владеещия.

Бернхард Дернбург критикува тази позиция относно деликтната природа на владелческите иски. Според него, единствено *interdictum de vi bi* могъл да се квалифицира като деликтен иск.¹⁷⁸

Рудолф Йеринг¹⁷⁹ намира следната слабост в изтъкнатата теория на Ф. К. Савини: ако интердиктите са насочени към защитата на личността от насилствените действия, тогава би следвало и обикновените държатели да попаднат в кръга на ищите? А това, било недопустимо в римското право. Според Йеринг, ситуацията, когато един арендатор бъде изгонен от имота, не се различава от случаите, в които същото противоправно деяние било насочено срещу наследника. Защо държателят трябва да бъде зависим от владелеца, при условие, че нарушението е насочено срещу личността на пострадалия? Насилието си остава насилие, независимо от качеството на последния. Не може в едните хипотези то (насилието) да бъде нарушение, а в другите не.

В това отношение, според Савини, при наличие на противоправно деяние, ако между държателя и владелеца има съгласие, последният ще предяви владелческия иск. Дори при наличие на разногласие, държателят отново не би могъл да се възползва от посесорната защита въпреки волята на лицето, от чието име държи вещта, защото това би нарушило договорното правоотношение между тях.

Рудолф Йеринг не смята това обяснение за убедително. Дори да се приеме, че предоставянето на самостоятелна владелческа защита в полза на държателя при липса на съгласие на владелеца би било в нарушение на договорната връзка между тях, то за нарушителя това не би имало никакво значение. Той следва да носи отговорност за своята простъпка.¹⁸⁰

А. Ф. Рудорф¹⁸¹ акцентира вниманието върху публичноправния аспект на владелческата защита. Нарушението на владението, смята той, накърнява гражданския мир, поради което

¹⁷⁵ Recht des Besites im Mittelalter und in der Gegenwart, 1848, § 58, цит. по Йеринг, Р., Об основании защиты владения, стр. 25;

¹⁷⁶ Дернбург, Б. Пандекты, Вещное право, Том II, стр. 7;

¹⁷⁷ Savigny, F. C., Recht des Resitzes, s. 30 -32; цит. по Йеринг Р., цит. съч. стр. 6-7;

¹⁷⁸ Дернбург, Б., цит. съч. стр. 5;

¹⁷⁹ Йеринг, Р., цит. съч. стр. 8 – 10;

¹⁸⁰ Йеринг, Р., цит. съч. стр. 10;

¹⁸¹ Rudorff, A.F., Rechtsgrund der possessorischen Interdicte, 1831, №7, S 90, цит. по Дождев, Дм., цит. съч. стр. 17;

целта на исковите е да се поддържа правопорядъка. По такъв начин, виждаме, че позицията този автор е близка до теорията на Ф. К. Савини. Към същото мнение се придържа Г. Дернбург, според който: „владението е фактически и обществен строй, разпределяне на веществени блага. И произволното смущаване (нарушаване) на това състояние предизвиква едно непоправимо разстройство. Ето защо, смята той, наличието на правен ред в обществото, се обуславя именно от неприкосновеността на това фактическо състояние“;¹⁸²

Рудолф Йеринг¹⁸³ като създател на отделната обективна теория, обосновава необходимостта от владелческата защита предвид „външно проявление на правото на собственост“, която видимост създава владението. В множество случаи се наблюдава съвпадение на фактическото с правното положение, тоест вещта се намира господството на лицето и то е неин собственик. Липсата на владелческата защита би довело до това, че при всяко едно нарушение на владението, последният трябва да доказва наличието на субективното вещно право за бъде уважена неговата претенция. И ако това не може да се осъществи, собственикът би бил поставен в беззащитно състояние.

Ето защо, смята Йеринг, владелческите иски са създадени заради защитата на самата собственост, а не заради господството. Упражнявайки владението, „собственикът се закриля от първите атаки, насочени срещу неговото право“ докато фактическата власт не му бъде отнета. Владелческата защита е „аванпостът“ на собствеността.

Що се отнася до случаите, когато фактическото положение не се припокрива с юридическото (правното), при което и незаконният владелец ползва тези иски, Йеринг обяснява това явление, че закрилата на неправомерното владение, се явява неговото неизбежно следствие.¹⁸⁴

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От гореизложеното може да се направи изводът, че според едната част от анализираниите теории (абсолютните), нуждата от владелческата защита произтича от правната природа на самото владение, което демонстрира волята като субективен компонент. Понеже тя е свободна, правният ред следва да я охранява.

Що касае относителните теории, то, както установихме, едните автори виждат необходимостта от охраната на фактическите състояния с оглед поддържането на правния ред в гражданското общество и недопускане на произвола. Рудолф Йеринг пък разглежда владелческите иски като допълнение към защитата на субективните вещни права. Следва да се отбележи, че теорията за гражданския мир, както и обективната теория на Р. Йеринг са прокарани в българската правна доктрина, обясняващи съображенията за регламентирането на посесорните иски в действащото вещноправно законодателство.

REFERENCES:

- Gans, E., System des Römischen Privatrechts Grundrisse. Berlin, 1827,
 Yering, R., On the Grounds for the Defense of Possession;
 Dozhdev, Dm., Ownership in the civil law system, Bulletin of Civil Law;
 Badaeva, N.V. Ownership and proprietary protection in foreign and Russian law;
 Dernburg, B Pandekts, Property Law, Volume II;
 Rudorff, A.F., Rechtsgrund der possessorischen Interdicte, 1831, no. 7;

¹⁸² Дернбург, Г., цит. съч. стр. 7.

¹⁸³ Йеринг, Р., цит. съч. 38 – 59;

¹⁸⁴ Бадаева, Н.В., цит. съч. стр. 45; В същото време Рудолф Йеринг приема, че предоставянето на владелческата защита на крадците и други лица, придобили вещта по неправомерен начин не синхронизира нито с правната идея, нито с римското право.